

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğrenci Profilinin Din ve Ahlak Eğitimi Eksenli Analizi

Analysis of the Student Profile of the Türkiye Century Education Model Based on Religious and Moral Education

Leyla Kozan¹

Geliş Tarihi/Received: 10.10.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 29.12.2025

Özet

Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğrenci profilini Din ve Ahlak Eğitimi perspektifinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada doküman incelemesi ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Maarif modeline ait metinler, ilgili mevzuat ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programı içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Ayrıca konularla bağlantılı akademik literatür taraması yapılmıştır. Çalışmada Maarif Modeli'nin "ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik boyutları" ve öğrenci profilinin iki bütünlük alanı olan "erdem ve yetkinlik" ile on temel niteliği modelin sunduğu şekilde tanımlanmış daha sonra din ve ahlak eğitimi açısından değerlendirilmiş son olarak da DKAB dersi programı bağlamında analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda din ve ahlak eğitimi'nin, TYMM'nin yetkinlik ve erdem merkezli öğrenci profilinin oluşturulmasında belirleyici bir role sahip olduğu bulunmuştur. Din ve ahlak eğitimi, bireyin ahlaki, manevi ve duygusal gelişimini destekleyerek onu, ahlaklı, iradeli, sorgulayıcı, cesaretli, merhametli, bilge ve ahlaklı bir kimliğe kavuşturmayı hedeflemektedir. Modelin vizyonu, din ve ahlak eğitimi'nin sunduğu değerler sistemi ve benimsediği pedagojik yaklaşımla uyum içindedir.

Anahtar Kelimeler: Din ve ahlak eğitimi, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Öğrenci profili, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Değerler.

¹ * DİCLE ÜNİVERSİTESİ, e-mail: leylakozan84@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5463-4809>

Abstract

This study aims to analyze the student profile of the Turkish Century Maarif Model from the perspective of Religious and Moral Education. Document review and content analysis techniques were employed in the study. The texts of the Maarif Model, relevant legislation, and the Religious Culture and Moral Knowledge course curriculum were examined using content analysis. A review of relevant academic literature was also conducted. The study defined the "ontological, epistemological and axiological dimensions" of the Maarif Model, along with the two integral domains of the student profile-virtue and competence-and ten fundamental characteristics presented by the model. These were then evaluated in terms of religious and moral education and finally analyzed within the context of the Religious and Moral Rights course program. The study concluded that religious and moral education plays a decisive role in the formation of the competence- and virtue-centered student profile of the TYMM. Religious and moral education aims to support the moral, spiritual and emotional development of individuals, equipping them with a moral, self-determined, inquisitive, courageous, compassionate, wise, and ethical identity. The vision of the model is in harmony with the value system offered by religious and moral education and the pedagogical approach it adopts.

Keywords: Religious and moral education, Turkish Century Education Model, Student profile, Religious Culture and Moral Knowledge, Values.

Giriş / Introduction

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bireyin zihinsel, ahlaki, duygusal ve sosyal yönlerini bütüncül bir yaklaşımla ele alan; bilgi, değer ve erdem temelli bir eğitim felsefesi sunan özgün bir modeldir. Bu modelin öğrenci profili, yetkinlik ve erdemi merkez alan; öğrenciyi ruh-beden bütünlüğü içinde düşünen, bilgiye bilgelik perspektifiyle yaklaşan ve değerleri davranışa dönüştürmeyi hedefleyen bir insan tasavvuruna dayanmaktadır.²

21. yüzyılda karşılaşılan yeni sosyal gerçeklik, anlam arayışını sınırlandıran bir durum ortaya çıkarmakta; bu durum, din ve ahlak öğretiminin önemini daha da belirgin hâle getirmektedir. Genç bireylerin kendilerine sunulan düşünsel önermeleri etik, teolojik ve ahlaki bir bakış açısıyla değerlendirebilme kabiliyeti kazanmaları, bu öğretim alanının temel görevlerinden biridir. Din ve ahlak öğretimi, bireyin millî, manevi, ahlaki, evrensel ve kültürel değerleri; çağın gerektirdiği bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerle birlikte edinmesini sağlamaktadır. Bu süreçte

² Millî Eğitim Bakanlığı, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli* (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2024).

bireyin zihinsel ve duygusal özelliklerine hitap eden yöntem ve araçlar kullanılarak, kişiliğin bütüncül yapısı ve onu etkileyen değişkenler göz önünde bulundurulmakta; değerlerle desteklenmiş bir içerik sunulmaktadır.³

Dinî yaşantının temel öğelerinden biri duygudur. Duygu, insan kişiliğinin en güçlü özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle din ve ahlak öğretiminin pedagojik süreçlerinde duygusal gelişim ayrı bir boyut olarak ele alınmaktadır. Din ve ahlak eğitimi, bireyin duygularını tanıma, yönetme ve bu süreçte iradesini güçlendirme becerilerini destekleyerek duyuşsal gelişime katkı sunmaktadır. Bu bağlamda geliştirilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, duygusal becerilerin eğitim aracılığıyla kazandırılmasına önem vermektedir. Program, bireyin sadece bilişsel değil; aynı zamanda ahlaki, estetik ve sosyal yönlerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Eğitim sistemi içinde din ve ahlak eğitimi; sağlıklı, iradeli, sorgulayıcı, üretken, bilge, cesaretli, merhametli, vatansever ve ahlaklı bireylerin yetiştirilmesinde temel bir işlev üstlenmektedir. Ayrıca sosyal, kültürel, hukuki ve ahlaki temellere dayanan bu öğretim alanı, değerlerle zenginleştirilen içeriği ile sosyal uyuma da katkı sağlamaktadır.⁴

Din ve ahlak eğitimi, Maarif Modeli'nin temel öğelerinden biri olarak, bireyin manevi gelişim sürecinde önemli bir role sahiptir. Dinî ve ahlaki değerler, bireyin yaşamını şekillendirme gücüne sahip ilkelere sahiptir. Bu değerler, hem bireysel ruhi ve ahlaki gelişimi desteklemekte hem de toplumsal uyumu sağlamaktadır. Maarif Modeli'nin öğrenci profilinde yer alan “erdemli birey”, “değer odaklı yaklaşım”, “manevi gelişim” gibi kavramlar, din ve ahlak eğitiminin bu modeldeki yerini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında tanımlanan öğrenci profilini din ve ahlak eğitimi perspektifinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Modelin din ve ahlak eğitimi ekseninde ele alınması, söz konusu öğretim alanlarının öğrenci profilinin şekillenmesindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Maarif Modeli öğrenci profilinde yer alan temel kavramlar ile öğrenciye atfedilen nitelikler ele alınacak, dinî ve ahlaki eğitim açısından değerlendirilerek incelenecektir.

1. Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde planlanmıştır. Araştırmanın temel amacı, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen Maarif Modeli'nin öğrenci

³ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (9, 10, 11, 12. Sınıf)” (MEB, 2024).

⁴ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)” (MEB, 2024).

profilini din ve ahlak eğitimi perspektifinden analiz etmektir. Bu doğrultuda, doküman incelemesi ve içerik analizi teknikleri kullanılarak modele ait metinler, ilgili mevzuat, öğretim programları ve akademik literatür incelenmiştir.

Araştırma sürecinde aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

- **Veri Kaynakları:** Maarif Modeli'ne ilişkin resmî dokümanlar (Millî Eğitim Bakanlığı yayınları, öğretim programları, strateji belgeleri), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi öğretim programı, değerler eğitimiyle ilgili akademik çalışmalar incelenmiştir.
- **Analiz Tekniği:** Dokümanlar, tematik içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, öğrenci profilinde yer alan değerler, erdemler ve karakter özellikleri önce maarif modeli açısından sonra din ve ahlak eğitimi bağlamında son olarak da DKAB öğretim programındaki karşılıkları ile ele alınmıştır.

Bu yöntemsel çerçeve, çalışmanın hem teorik hem uygulamalı yönlerini bütüncül biçimde ele almayı ve din–ahlak eğitimi ekseninde Maarif Modeli'nin öğrenci profilini derinlemesine analiz etmeyi mümkün kılmaktadır.

2. Kavramsal çerçeve

2.1. Maarif Kavramının Analizi

Maarif kavramı, Osmanlı'dan günümüze uzanan eğitim anlayışının temelini oluşturan köklü bir kavramdır. Arapça kökenli olan bu kavram, yalnızca bilgi aktarımını değil; aynı zamanda irfan, hikmet ve ahlaki gelişimi içeren çok boyutlu bir eğitim sürecini ifade eder.⁵ Bu yönüyle maarif, bireyin zihinsel donanımının yanı sıra karakter ve değer inşasını da kapsayan pedagojik bir yaklaşımı isimlendirir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bu geleneksel anlayışı çağdaş pedagojik yaklaşımlarla harmanlayarak yeniden yorumlamaktadır. Model, bireyin bütüncül gelişimini hedefleyen bir çerçeve sunarken, geçmişin değer odaklı eğitim anlayışını günümüzün bilimsel ve pedagojik ilkeleriyle bütünleştirmektedir.⁶

Maarif kavramı, klasik eğitim anlayışından farklı olarak bireyin yalnızca bilişsel gelişimini değil; aynı zamanda ahlaki ve kültürel eğitimi de kapsayan bir eğitim sürecini ifade eder. Bu bağlamda maarif, bireyin erdemli insan olma sürecine rehberlik etme anlamı taşır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bu değer odaklı anlayışı yeniden canlandırmayı amaçlamakta; bireyin zihinsel, ahlaki ve kültürel gelişimini bütüncül bir eğitim felsefesiyle desteklemektedir. Modelin

⁵ "Maarif", *Türk Maarif Ansiklopedisi* (Türk Maarif Ansiklopedisi) (Erişim 05 Ekim 2025).

⁶ Millî Eğitim Bakanlığı, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: Öğretim Programlarının Temel Yaklaşımı* (Ankara: OGM Materyal, 2024).

temelinde, maarifin yalnızca bilgi aktaran bir sistem değil; aynı zamanda bireyin karakter inşasını esas alan bir değerler sistemi olduğu anlayışı yatmaktadır.⁷

Maarif Modeli'nin öğrenci profili, ontolojik (varlık), epistemolojik (bilgi) ve aksiyolojik (değer) olmak üzere üç temel felsefi zemine dayanmaktadır. Her bir boyut, din ve ahlak eğitimi bağlamında ayrı ayrı ele alınarak analiz edilecektir.

2.2. Ontolojik Boyutun Din ve Ahlak Eğitimi Açısından Analizi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, öğrenciyi sadece bilişsel gelişim gösteren bir birey olarak değil; ruh ve beden bütünlüğüne ve çok yönlü niteliklere sahip bir varlık olarak tanımlar. Bu yaklaşım, bireyin fiziksel, zihinsel, duygusal ve ahlaki yönlerinin birlikte ele alan ontolojik bütünlük ilkesine dayanmaktadır.⁸

Arslankara'ya göre model bireyi hem kendi bireysel gelişimi açısından hem de toplumun bir parçası olarak ele almaktadır. Bu durumda eğitimde bireysel farklılıkların önemi vurgulanırken, toplumsal sorumlulukların da altı çizilmektedir. Bu bağlamda, modelin varlık yapısı hem bireyi merkeze alan hem de toplumsal hedefleri gözetten çift yönlü bir eğitim yaklaşımı ortaya koymaktadır.⁹

Ontolojik yaklaşım, bireyin varoluşsal bütünlüğünü merkeze alarak eğitimde zihinsel, duygusal ve ahlaki yönlerin birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Din ve ahlak eğitimi açısından ontolojik yaklaşım, bireyin doğuştan getirdiği vicdan, irade ve değer duygusunu merkeze almaktadır. Din ve ahlak eğitiminde öğrencinin fitri yapısının korunması ve geliştirilmesi esastır. Öğrencinin ruhsal yönünün ahlaki değerlerle şekillendirilmesi ve bu değerlerin geliştirilmesi din ve ahlak eğitiminin işlevlerindedir.

Ontolojik bütünlük ilkesine göre bireyin içsel dengeyi kurabilmesi için akıl ve vicdanın birlikte işlemesi gerekmektedir. Bu yaklaşım, DKAB dersinin temel kavramları olan inanç, vicdan, sorumluluk ve ahlaki karar alma süreçleriyle örtüşmektedir. Din ve ahlak öğretimi, öğrencinin bilgi edinmesini ve bilişsel gelişimini desteklemekle beraber irade eğitimi ve değer kazanımı yoluyla ruhsal olgunluğa ulaşmasını hedeflemektedir. Dolayısıyla Maarif Modeli'nin ontolojik boyutu, DKAB dersinin pedagojik temelleriyle bütünleşerek bireyin erdemli insan olma sürecini desteklemektedir.

2.3. Epistemolojik Boyutun Din ve Ahlak Eğitimi Açısından Analizi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin epistemolojik boyutu, bilgiye sadece aktarılacak

⁷ Millî Eğitim Bakanlığı, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: Öğretim Programlarının Temel Yaklaşımı*.

⁸ Millî Eğitim Bakanlığı, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: Öğretim Programlarının Temel Yaklaşımı*.

⁹ Veysel Bilal Arslankara- Elif Arslankara, "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Felsefi Temelleri: Ontolojik, Epistemolojik ve Aksiyolojik Bakış Açılarında Bir Değerlendirme", *İstanbul Eğitim Dergisi* 1/1 (30 Aralık 2024), 135.

bir içerik olarak değil; bireyin düşünme biçimini, öğrenme süreçlerini ve bilgeliği kazanımını şekillendiren bir yapı olarak yaklaşmaktadır. Bu anlayış, öğrencinin merak etme, eleştirel düşünme, analitik sorgulama, problem çözme ve iş birliği yapma gibi bilişsel becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir.¹⁰

Din ve ahlak eğitimi açısından bu yaklaşım, bireyin bilgiyi anlamlandırma, dini ve ahlaki olarak değerlendirme ve değer merkezli düşünme becerilerini kazanması açısından önemli bir rol oynar. DKAB dersi, epistemolojik olarak bireyin sadece dini bilgi edinmesini değil; bu bilgiyi inan ve değer açısından değerlendirerek içselleştirmesini ve ahlaki karar alma durumlarında kullanmasını amaçlamaktadır. Bu da Maarif Modeli'nin bilgiyi hikmetle bütünleşen bir değer olarak ele alan "bilgelik" vurgusuyla örtüşmektedir.

Modelin epistemolojik bütünlük ilkesi, öğrencinin bilgeye ulaşma ve bilgiyi kullanma süreçlerini dikkate alarak çok yönlü düşünme becerisi kazanmasını önemsemektedir. Din ve ahlak eğitimi, öğrencinin hem zihinsel hem de ahlaki gelişimini destekleyen bir öğrenme ortamı sunmaktadır. Bu eğitim süreci, öğrenciyi güvenilir bilgi kaynakları aracılığıyla sağlam bir düşünsel zemin kazandırırken, aynı zamanda edinilen bilgilerin yaşantıya aktarılmasını noktasında destek sağlamaktadır. Böylece bilgi, yalnızca zihinsel bir kazanım değil; davranışa yansıyan ve karakter oluşumuna hizmet eden bir araç hâline gelmektedir. Bu bağlamda DKAB dersi de öğrencinin düşünce dünyasını zenginleştirerek sorgulama yapabilmesini ve değerleri bilgiyle ilişkilendirebilmesini sağlayan bir epistemolojik temele dayanmaktadır.

2.4. Aksiyolojik Boyutun Din ve Ahlak Eğitimi Açısından Analizi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin aksiyolojik boyutu, eğitimde ahlaki bir bilinç ve estetik bir duyarlılık gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu boyut, bireyin iyi, güzel ve faydalı olanı yapmaya yönelmesini sağlamaktadır. Eğitim sürecinde bireyin estetik üretkenliğini ve ahlaki davranışlarını geliştirme söz konusudur.¹¹

Din ve ahlak eğitimi açısından aksiyolojik yaklaşım, bireyin millî, manevi ve kültürel değerleri öğrenip içselleştirmesini ve bu değerleri davranışa dönüştürmesini ifade etmektedir. Öğrencinin milli, dini ve ahlaki değerlerden çıkarım yapabilmesini sağlamak DKAB dersinin hedefleri arasında yer almaktadır. Aynı zamanda öğrencinin Müslümanların, bilim, kültür ve medeniyet alanında sundukları katkıları değerlendirebilmesi bu alanlarda topluma katkı sunmalarına olanak sağlamaktadır.¹²

¹⁰ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

¹¹ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

¹² *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı* (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2024).

Modelin aksiyolojik boyutu, bireyin değerleri yalnızca öğrenmesini değil; onları hayata aktarmasını, yani ahlaki davranış ortaya koymayı esas alır. Bu yaklaşım, bireyin adalet, sosyal sorumluluk, merhamet, vatanseverlik gibi değerlerle donanmasını ve bu değerleri sosyal ilişkilerde kullanmasını sağlar. Din ve ahlak öğretimi, bu süreci destekleyerek bireyi hem manen hem de sosyal olarak güçlendirmektedir.

3. TYMM Öğrenci profilini oluşturan bütünlük alanlarının Din ve Ahlak Eğitimi Açısından Analizi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde öğrenci profili, iki temel bütünlük alanı çerçevesinde yapılandırılmış ve bu yapı on farklı nitelik üzerinden tanımlanmıştır. Her nitelik, öğrencinin kişisel ve toplumsal gelişimini destekleyen davranışsal ve değer temelli bileşenlerle açıklanmaktadır. Öğrenci profilinin iki bütünlük alanı; yetkinlik ve erdemlilik. “Yetkinlik, belli bir alanda gerekli olan bilgi ve becerilere sahip olmayı ifade ederken; erdem, ruhsal olgunluğu, başka bir ifadeyle ahlaken övülen meziyetleri kapsar.”¹³ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, bu yetkinlik anlayışının en somut şekilde hayata geçirildiği alanlardandır. DKAB müfredatı, öğrencilerin, ahlaki düşünme ve karar alma becerilerini geliştirmesini, toplumsal sorumluluk bilinci kazanmasını, sosyal erdemleri içselleştirmesini hedefler. Bu bağlamda DKAB, Maarif Modeli'nin “erdemli birey” idealini destekleyen bir araç konumundadır. DKAB, bireye sunduğu kavramsal çerçeve ile yaşanan gerçeklik ilişkisine ve hayata transfer edilebilirliğine önem vermektedir. Bu nedenle, olgusal gerçekliğin bilgisi ile teolojik bilgi arasında köprü kuran, bu iki boyutu bütünleştiren anlamlı bir öğrenme süreci tasarlanmaktadır.¹⁴ Bu bütüncül yaklaşım, öğrencinin yalnızca kavramları tanımasını değil, aynı zamanda bu kavramları anlamlandırmasını ve içselleştirmesini hedefler. Böylece DKAB dersi, bireyin yönelimlerini şekillendirir ve eyleme dönük bir öğrenme deneyimi sunar.

Bireyin benimsediği, insan onuruyla örtüşen, dini ve toplumsal olarak onaylanan değerler, erdem olarak tanımlanmaktadır. İslam düşüncesinde erdem; adalet, sabır, merhamet, yardımseverlik, doğruluk, bilgelik, alçakgönüllülük gibi değerlerle tanımlanır.¹⁵ İslam düşüncesinde nefsin üç temel gücüne (akıl, öfke, şehvet) karşılık gelen ahlaki denge unsurları olan dört temel erdem mevcuttur. İslam düşüncesindeki bu dört temel erdem hikmet, iffet, cesaret ve adalettir. Hikmet, fiillerin bilgiden dengeli olarak doğmasına; iffet, arzuların yönetilmesine; cesaret, öfkeden dengeli fiiller çıkmasına; adalet ise tüm bu güçlerin uyumlu birlikteliğine

¹³ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

¹⁴ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)”.

¹⁵ Mehmet Zeki Aydın, *Karakter, Değer ve Ahlak* (Ankara: Nobel yayıncılık, 2021).

denir.¹⁶ Bu dört temel erdem insanı güzel ahlaka ulaştırır.¹⁷ İslam ahlakı, bu erdemleri yalnızca bireysel kemâl için değil; aynı zamanda toplumsal düzenin sağlanması ve ilahi rızaya ulaşma amacıyla da temellendirmiştir.¹⁸

Erdem kavramı hem felsefi hem de dini açıdan bireyin ahlaki olgunluğunu ifade eder. Dolayısıyla eğitimde erdem kazandırılması, bireyin ahlaken iyiye yönlendirilmesini hedefleyen bir süreçtir. Bu yönlendirme, din ve ahlak eğitimi aracılığıyla gerçekleştirilir. Erdem, kişiliğin güçlü yanlarını ifade eden ahlaki özellikler olarak tanımlanabilir.¹⁹ Bu açıdan TYMM, eğitimi yalnızca bilgi öğretimi olarak değil, erdemli insan yetiştirme süreci olarak ele almakta ve bireyin ahlaki ve duygusal gelişimini dikkate almaktadır.²⁰

4. TYMM Öğrenci Profilini Oluşturan Niteliklerin Din ve Ahlak Eğitimi Açısından Analizi

Maarif Modeli'nin öğrenci profili; ahlaklı, bilge, cesaretli, estetik, iradeli, merhametli, sağlıklı, sorgulayıcı, üretken ve vatansever birey niteliklerinden oluşan on temel özelliğe sahiptir. Model, öğrencinin karakterini değerler yoluyla şekillendirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, söz konusu profil özelliklerinin din ve ahlak eğitimi açısından analizi, değer temelli eğitimin bireyin manevi ve ahlaki gelişimine nasıl katkı sunduğunu ortaya koymakta; aynı zamanda din ve ahlak eğitiminin bu hedefe ulaşmadaki belirleyici rolünü vurgulamaktadır.²¹

4.1. Ahlaklı Birey

Maarif Modelinde “ahlaklı birey” niteliği, öğrencinin sadece kurallara uyan değil; sahip olduğu değerleri içselleştiren, vicdan sahibi ve toplumsal sorumluluk bilinci gelişmiş bir karaktere sahip olmasını ifade eder. Model, ahlaklı bireyin sözleriyle fiilleri arasında tutarlılık olmasını ve güvenilir bir karaktere sahip olmasını amaçlar.²²

Bireye olumlu davranışlar kazandırmak, tüm çağlar boyunca eğitimin temel amacı olmuştur. Çünkü bireyin davranışları yalnızca kişisel değil, toplumsal sonuçlar da doğurur; bireysel kötülükler kamu yararını zedeleyebilir.²³ Bu nedenle bireyin tutum ve davranışları, toplumun ortak hedefleri açısından da belirleyici bir öneme

¹⁶ Bayram Ali Çetinkaya, *İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2019).

¹⁷ Recep Kaymakcan- Hasan Meydan, *Ahlak Değerler ve Eğitimi* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2020).

¹⁸ Cafer Sadık Yaran, “İslam Ahlakında Erdem”, (2014), 99-122.

¹⁹ Âdem Arslan, “TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin İncelenmesi”, *Temel Eğitim* 7/27 (11 Eylül 2025), 107.

²⁰ Arslan, “TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin İncelenmesi”, 114.

²¹ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

²² Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

²³ Bertrand Russell, *Eğitim ve Toplum Düzeni* (İstanbul: Varlık Yayınları, 1969), 43,83.

sahiptir. Ahlaklı birey hem evrensel ahlak ilkelerini hem de kendi toplumsal ahlaki değerlerini tanır ve yaşatır. Din ve ahlak eğitimi, bu iki boyutu dengeleyerek bireyin kimlik gelişimini desteklemektedir. Bu bağlamda dinin öngördüğü erdemleri hayatına uygulayan bireylerin yetiştirilmesi de ahlak ve değerler eğitiminin temel amacıdır. Bu süreç aynı zamanda insanın kendi potansiyelini geliştirmesi, kendini gerçekleştirme anlamına gelmektedir.²⁴ Topçu'nun ifadesiyle "talebe, hakikatler peşinde koşmayı meslek edinen insandır. Gayesi manevi olgunlaşma olan bir mesleğin insanıdır."²⁵ Din ve ahlak eğitimi, bireyin bu manevi gayeye ulaşmasını hedefleyen sistemli ve bilinçli bir süreçtir. Bu süreç, bireyin ruhsal gelişimini destekleyen bir rehberlik işlevi görür, ahlaki duyarlılığını güçlendirir ve bilinçli manevi yönelimlerde bulunmasına katkı sağlamaktadır.

Ahlaklı birey, karşılaştığı durumlarda yalnızca kurallara değil, aynı zamanda vicdanına ve değerlerine dayanarak karar verir. Bu yaklaşım, bireyin ahlaki muhakeme becerilerini geliştirmesini ve doğruyu seçme sorumluluğunu üstlenmesini gerektirir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, öğrencinin bu becerileri kazanmasını hedefleyen bir yapıdadır. DKAB programı, bireyin değer temelli düşünmesini, vicdani kararlar almasını ve toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket etmesini amaçlamaktadır.²⁶

4.2. Bilge Birey

TYMM bağlamında bilgelik, yalnızca bilgi sahibi olmayı değil; bilgiyi hikmetle yoğurarak anlamlandırmayı, değerlerle bütünleştirmeyi ve uygulamaya dönüştürmeyi ifade etmektedir. Bu yaklaşım, bireyin zihinsel, ahlaki ve manevi gelişimini bütüncül bir biçimde ele almaktadır. Modelin öğrenci profili olarak tanımladığı "bilge insan", hem evrensel değerleri hem de kültürel mirası içselleştiren, ahlaki sorumluluk bilinciyle hareket eden bireydir.²⁷

Bilgelik, dinî literatürde "hikmet" kavramıyla özdeşleşmektedir. Kur'an'da hikmet, Allah'ın özel bir lütfu olarak tanımlanmakta ve "kime hikmet verilmişse ona çok büyük hayır verilmiştir"²⁸ ayetiyle övülmektedir. Hikmet, düşünme ve ayırt etme erdemi olup bütün varlıkları var olmaları itibarıyla bilmektir. İlahi ve insani olayları bilmek demek olan hikmet, insana fiillerden hangisinin yapılması, hangisinin yapılmaması gerektiğini anlama kabiliyeti sağlar. İnsan, varlıklarla ilgili şeyleri öğrenirken ilimlerin son mertebesinde bulunan ilahi ilme ulaşır. Bu aynı zamanda

²⁴ Kaymakcan- Meydan, *Ahlak Değerler ve Eğitimi*, 40.

²⁵ Nurettin Topçu, *Türkiye'nin Maarif Davası* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2021), 114.

²⁶ *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı*.

²⁷ *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Tanıtım Metni* (Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2023).

²⁸ *Kur'an-ı Kerim Meali*, Bakara 2/269 (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011).

insanın ahlaki mükemmelliğe ulaşmasının yoludur ²⁹ Hikmet, bir işi körü körüne değil; sebep-sonuç ilişkilerini gözeterek, oluşabilecek problemleri öngörüp önlemeye çalışarak yapma bilincidir.³⁰ Bu yaklaşım, bireyin düşünsel derinliğini ve ahlaki sorumluluğunu birlikte geliştirmeyi amaçlar. Din eğitimi de benzer şekilde, öğrencinin bilgiyi sadece ezberlemesini değil; onu anlamlandırmasını, yorumlamasını ve yaşamında uygulamasını hedefler. Böylece bilgi, hikmetle yoğrulmuş ve hayata geçirilmiş olur. Bu durum, bireyin zihinsel ve manevi gelişimini bütüncül bir biçimde sürdürmesini sağlamaktadır.

DKAB programı, söylem ve eylem tutarlılığına dayalı bir kişilik bütünlüğünü hedeflemektedir. Bu doğrultuda öğrenciye, dinî ve ahlaki bilgileri anlamlandırabilmesi ve bu bilgileri kendi yaşamında işlevsel hâle getirebilmesi konusunda rehberlik edilmektedir.³¹ Bunun yanı sıra program öğrencinin varlık, insan ve hayat üzerine derinlikli bir bakış açısı geliştirmesini ve edindiği bilgilerle anlam bütünlüğü kurabilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Öğrencide manevi derinlik oluşturmaya yönelik bu yaklaşım bilgelik niteliği ile benzerlik oluşturmaktadır.

4.3. Cesaretli Birey

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde “cesaretli birey” niteliği, bireyin inandığı değerleri savunabilen, zorluklar karşısında direnç gösterebilen ve adalet uğruna risk alabilen bir karaktere sahip olmasını ifade etmektedir.³²

Cesaret, İslam ahlakındaki dört temel erdemden biridir. İnsanın inanç ve kutsal değerleri savunmak amacıyla varlığını feda etmesi olarak tanımlanmaktadır. Peygamberlerin müşriklerle mücadeleleri en büyük cesaret örnekleridir. Ahlak filozofları cesareti şu alt erdemler ile temellendirmektedirler; yüce gönüllülük, metanet, hilm (yumuşaklık), temkinlilik, şehamet (akıl ile olan yiğitlik), hamiyet (sahip olduğu değerlere bağlılık) ve rikkat (nezaket).³³ Bu alt erdemler modelde sunulan cesaret niteliğinin alt bileşenleri (yiğit/mert, affedici, öfkesini yenen) ile benzerlik göstermektedir.³⁴

Din eğitimi, bireye cesareti vicdanla bütünleştiren bir değer bilinci kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda bireyin inandığı değerleri savunabilmesi, baskı karşısında dik durabilmesi cesaretin ahlaki boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye

²⁹ İbn Miskeveyh, *Ahlak Eğitimi-Tehzibu'l-Ahlak* (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2022).

³⁰ Çetinkaya, *İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi*.

³¹ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)”.

³² *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Tanıtım Metni*.

³³ Çetinkaya, *İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi*.

³⁴ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

Yüzyılı Maarif Modeli'nde tanımlanan “cesaretli birey” profili, bireyin erdemli bir duruşa sahip olmasını ve vicdani sorumluluk üstlenmesini esas almaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ise bu karakter gelişimini desteklemekte ve bireyin cesaretini, vicdaniyla ve sorumluluk bilinciyle birleştirerek ahlaki bir karakter geliştirmesine katkı sağlamaktadır.

Cesaretli birey, toplumsal sorunlara duyarsız kalmayan, gerektiğinde inisiyatif alabilen kişidir. Din ve ahlak eğitimi, bireyin bu sorumluluk bilincini geliştirmesini hedeflemektedir. Sosyal adalet, çevre duyarlılığı ve insan hakları gibi evrensel değerler, bireyin vicdaniyla bütünleşerek ahlaki bir tutuma dönüşmektedir. DKAB müfredatında yer alan peygamberlerin hayatları, bu konuda ideal örnekler sunmaktadır. Özellikle Hz. Muhammed'in Mekke döneminde peygamberlik görevini yapma süreci, baskılara rağmen gösterdiği kararlılık ahlaki cesaretin en güçlü örneklerinden biridir. Müfredatta inanç boyutunda da bireyin manevi değerlerle ruhsal güç kazanması ve zorluklar karşısında vazgeçmeden mücadele etmesi teşvik edilmektedir. Cesaret, burada sabır ve tevekkül ile bütünleşerek bireyin hem ahlaki hem de manevi gelişimini destekleyen bir karakter özelliğine dönüşmektedir.³⁵

4.4. Estetik Anlayışı Gelişmiş Birey

Estetik kavramı, Maarif Modeli'nin öğrenci profilinde hem bireysel gelişim hem de kültürel bilinç kazanması açısından önemli bir yer tutar. Maarif modeli, bireyin çevresine duyarlı ve estetik bir bakış açısıyla yaklaşmasını önemser ve güzelliği sadece fiziksel değil, manevi ve ahlaki boyutlarıyla da algılamasını hedefler.³⁶

İslam dininde insanın estetik algısı fitridir. İnsanın maddi ve ruhi iki dünyası var ve tüm faaliyetleri bu iki yönde cereyan eder. Sanat, insanın ruhi yönünden doğan bir unsurdur. İnsan sadece inanan, düşünen, üreten bir varlık değil aynı zamanda sanatsal eylemleri olan bir varlıktır. Tarihte bütün insan toplulukları sanatla meşgul olmuşlardır. Hatta sanat eseri üretmemiş bir din ve toplum yoktur. İnsanın en güzel biçimde yaratılması³⁷ onun güzellikleri kavrama, güzelliklerden zevk alma ve estetik değere sahip eserler yapabilme kabiliyetinin de olduğunun bir ifadesidir. İslam dini insanın sahip olduğu tüm kabiliyetleri gibi estetik kabiliyetinin de geliştirilip olgunlaşmasını istemektedir. Kuran-ı Kerim'de cennetin estetik özellikler ile tasvir edilmesi, Hz. Muhammed'in (sav) “Kuran'ı seslerinizle süsleyiniz” buyurarak Kuran-ı Kerim'i insanda tesir uyandıracak bir sesle okunmasını istemesi İslam'ın insandaki estetik yönelimi dikkate aldığına ispatıdır³⁸.

³⁵ *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı.*

³⁶ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli.*

³⁷ *Kur'an-ı Kerim Meali*, Tin 95/5.

³⁸ Nusret Çam, *İslamda sanat Sanatta İslam* (Ankara: Akçağ Basım Yayım, 1999).

Topçu'ya göre eğitimin bir görevi de ideallerin doğmasına hizmet etmektir. İdeal, genç bireylerin ilim, sanat, ahlak ve din dünyasının zirvelerine çıkmayı gaye edinmeleridir. Yeni bir ilmin doğuşu, bir sanat anlayışının belirmesi, ahlaki bir iradenin yayılması veya dini bir hayat anlayışı bir idealin doğması demektir. Yüksek idealler, yüksek duyu dünyasına sahip bireylere mahsustur.³⁹

Estetik, zihnin hayatın güzelliklerini algılayarak hayattan zevk alması demektir. Estetik deneyimler beraberinde güçlü duyguları getirmektedir. Varlığın estetik alemdeki deneyimleri ruha haz vermekte ve kalbin tatmin olmasını sağlamaktadır. Din eğitiminde estetik faaliyetler, bireylerin dünyada vazifeli oldukları işleri yaparken zevk duymalarını mümkün kılar. Dinî ve ahlâkî değerler, estetik bakış açısı ile birleştiğinde ortaya mükemmel insan tabiatı çıkar. Bu tüm eğitim modellerinde yetiştirilmek istenen insan profilidir.⁴⁰ Bu açıdan bakıldığında DKAB ders kitaplarında özellikle İslam dinini temsil eden sanat ve estetikle ilgili çok sayıda içerik yer aldığı görülmektedir.⁴¹ Bu içerikler aracılığıyla öğrencilerin hem kültürel mirası tanımaları hem de güzelliğin ilahi bir yansıma olduğunu kavramaları amaçlanmaktadır.

Estetik görsellekle sınırlı bir kavram değildir, insan davranışlarında da güzellik aranır. Din eğitimi, güzelliği sadece duyuşsal bir algı olarak değil, aynı zamanda ruhi ve ahlaki bir değer olarak ele almaktadır. Ahlak eğitimi ise estetiği davranışlara taşımak gibi bir işleve sahiptir. Bireye davranış inceliği ve estetiği kazandıran nezaket eğitimi için en uygun ders DKAB dersidir. İslam dini, nezaket, empati, hoşgörü, yardımseverlik ve saygı gibi değerlere yönlendiren öğretilere sahiptir.⁴² DKAB dersi, nezaket, tevazu, şükran duyma, empati, diğerkâmlık, güzel söz söyleme gibi nitelikleri öğretmekle öğrencide ahlaki estetik anlayışının gelişmesini ve öğrencinin estetik ve ahlaki davranışlara sahip olmasını sağlamaktadır.

Din ve ahlak eğitimi, kâinatı, Allah'ın bir ayeti olarak görmeyi öğretmektedir. Bu yaklaşım, bireylere hem estetik bakış açısı hem de çevre duyarlılığı kazandırmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programı da estetik kavramını manevi, ahlaki ve kültürel yönleriyle destekler. Kur'an'daki sanat ve doğa tasvirleriyle öğrencinin estetik duyarlılığını geliştirir. "Allah güzeldir, güzelliği sever" hadisi bu anlayışın

³⁹ Topçu, *Türkiye'nin Maarif Davası*, 89.

⁴⁰ İsmail Çevik, "Din Eğitim-Öğretiminde İslâm Estetiği" (Uluslararası İslam'da Sanat ve Estetik Sempozyumu, Karabük: İlahiyat yayınları, 2023), 338,346.

⁴¹ Ali Gül, "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitaplarının Sanat ve Estetik Öğretimi Yönüyle İncelenmesi" (Uluslararası İslam'da Sanat ve Estetik Sempozyumu, Karabük: İlahiyat yayınları, 2023), 383.

⁴² Tuğba Bozkaya, "2018 ve 2024 'Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli' Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programlarının Nezaket Erdemi ve Eğitimi Bağlamında Karşılaştırmalı Analizi", *Genç Mütefekkirler Dergisi* 6/1 (20 Mart 2025), 305-339.

temelini oluşturur. İslam sanatında yer alan hat, tezhip, mimari gibi örneklerle estetik değerlerin dinî ve kültürel olarak nasıl şekillendiğini gösterir.⁴³

4.5. İradeli Birey

Maarif Modeli, bireyin özdenetim becerilerini geliştirmesini önemser ve bireyin kendini tanımasını, içsel tutarlılık geliştirmesini ve kararlarında istikrar göstermesini hedeflemektedir. Modelde yetiştirilmek istenen öğrenci, irade ile ilişkili olarak kararlı, tutarlı ve kendine güvenen bir karakter yapısına sahiptir.⁴⁴

DKAB müfredatı, bireyin nefsinin kontrol etmesini ve manevi olgunluk kazanmasını destekler. Bu süreçte irade, sabır ve tevekkül ile birleşerek bireyin karakterini güçlendirir. İbadetlerin düzenli ve bilinçli şekilde yerine getirilmesi, bireyin irade gücünü pekiştirir. Özellikle namaz, oruç gibi ibadetler, sabır ve özdenetim yoluyla iradeyi eğitici bir rol üstlenir. İradeli birey, değerleriyle çelişmeyen bir yaşam sürdürür. DKAB dersi, öğrencinin dürüstlük, adalet ve sorumluluk gibi erdemleri içselleştirmesini ve bu doğrultuda tutarlı davranmasını hedeflemektedir.⁴⁵

İnsanın bireysel ve toplumsal faydaları göz önünde bulundurarak doğru kararlar alabilmesi ve bu kararlar doğrultusunda tutarlı bir hayat sürdürebilmesi sağlam bir iradeye sahip olmasını gerektirmektedir. Bireyin bu şekilde eğitilmesi, İslam dininin temel amaçlarından biridir. Kur'an-ı Kerim'de insanın iradesine yön veren en güçlü rehberin ilahi ilham olduğu ifade edilmektedir. "Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsinin arındırma kurtuluşuna ermiştir"⁴⁶ ayeti, insanın nefsinin arındırması ve kötülükten sakınması gerekliliğini vurgulamaktadır. Dinin kurumsal yapısı hem iradenin kullanımını kolaylaştırmakta hem de iradeyi destekleyerek güçlendirmektedir.⁴⁷ Din, bireyin tutum ve davranışlarını şekillendiren en güçlü değer kaynaklarından biridir. Bu bağlamda ahlak eğitimi, bireyin ahlaki değerleri öğrenip benimsemesini ve bu değerler doğrultusunda davranış geliştirmesini sağlayan bir süreçtir. Ancak bu sürecin başarısı, bireyin sağlam bir iradeye sahip olmasına bağlıdır. Çünkü her ahlaki davranış iradi bir yönelimi ifade eder.⁴⁸ İrade, bir ahlaki davranışın devamlılığını ve tutarlılığını sağlayan temel psikolojik mekanizmadır Sağlıklı bir kişilik için duyguların yönetilmesi önem

⁴³ "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (9, 10, 11, 12. Sınıf)".

⁴⁴ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

⁴⁵ *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı*.

⁴⁶ *Kur'an-ı Kerim Meali*, Şems, 91/7-9.

⁴⁷ Mahir Kılıçoğlu, "İrade: Din Psikolojisi Perspektifinden Bir İnceleme", *Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/1 (15 Eylül 2021), 130-158.

⁴⁸ Hasan Meydan, "Bir Beceri Olarak Ahlak ve Eğitimi: Ahlaki Gelişim Kuramlarına Dayalı Bir İnceleme", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (27 Nisan 2021), 148.

arz etmektedir. “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli”, duygusal gelişim kabiliyetlerini eğitim sisteminin temel unsurları arasında ele almaktadır. Din ve ahlak öğretimi de bireyin duygularını tanıma ve yönetebilme kabiliyeti elde etmesine destek vererek iradesinin güçlendirilmesini hedeflemektedir. Bu açıdan duygusal gelişim ilkelerine göre geliştirilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, duygusal becerilerin geliştirilmesine önem vermektedir.⁴⁹

4.6. Merhametli Birey

Maarif Modeli’nde merhametli birey, insanların ihtiyaçlarına duyarlı, insanlara saygılı ve affedici bir yapıya sahiptir. Yardımlaşma, empati, adalet ve vicdan gibi değerler, merhametli birey profilinin temel değerleridir.⁵⁰

Merhamet, acıma duygusunu da içeren kapsamlı bir insani özelliktir. Bu duygu, bireyin düşünce ve davranışlarını çok yönlü biçimde etkilemektedir. Merhamet sahibi bir kişi, başkalarının duygularını fark edebilir, empati kurabilir ve onların ihtiyaçlarını giderme, yardım etme gibi eğilimler sergiler.⁵¹ Bu yönüyle bireysel bir nitelik taşıyan merhamet, aynı zamanda geniş çaplı toplumsal etkiler doğurmaktadır. “Sizden biriniz, kendisi için istediğini, din kardeşi için de istemedikçe, (tam bir şekilde) iman etmiş olmaz”⁵² hadisinin ortaya koyduğu “kendin için istediğini başkası için de iste” ilkesi, kişisel isteklerin toplumsal sorumlulukla dengelendiği bir ahlak anlayışını temsil eder. Bu ilke, merhametin sadece bir duygu değil, aynı zamanda adalet ile de yakın ilişkili ahlaki bir tutum olduğunu gösterir. Merhamet, burada başkasının hakkını kendi hakkı gibi önemseme bilincini kazandıran bir değer haline gelir.

İnsanın merhamet duygusunun artmasına ve azalmasına çocukluk döneminden itibaren aldığı eğitimin, inancının, yaşadığı şartların ve hayata bakış açısının etkisi oldukça büyüktür.⁵³ Merhametsizliğin ve şiddetin giderek arttığı günümüz dünyasında, bütün yıkımların temelinde merhametsizliğin var olduğu söylenebilir. Bu açıdan toplumu merhamet duygusu ile yeniden inşa edebilmek ve insanı merhamet ahlakıyla yeniden buluşturabilmek için merhamet eğitimine ihtiyaç vardır. Kur’an kaynaklı nebevi bir bakış açısıyla oluşturulacak bu eğitimde toplumun tüm kademelerindeki bireyler (devlet, eğitimciler, aile) sorumluluk almak durumundadırlar.⁵⁴

⁴⁹ “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)”.

⁵⁰ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

⁵¹ Hüseyin Peker, *Ruh Sağlığı ve Dini İnanç* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017), 129.

⁵² İmamı Buhari, *Sahih-i Buhari* (İstanbul: Hüner yayınları, 2003) iman-13.

⁵³ Peker, *Ruh Sağlığı ve Dini İnanç*, 131.

⁵⁴ Ayhan Nişancı- Musa Bilgiz, “Erdemli Bir Topluma Ulaşmada Merhamet ve Eğitimine Dair”, *Antakiyat* 6/1 (18 Haziran 2023), 49.

DKAB müfredatında Hz. Muhammed'in hayatı, özellikle yetimlere, fakirlere ve düşmanlarına karşı gösterdiği merhametle örnek bir model sunmaktadır. Merhamet, burada ahlaki bir sorumluluk ve toplumsal adaletin temeli olarak yer almaktadır. Ayrıca DKAB dersi, öğrenciyi sosyal yardımlaşma ve dayanışma gibi değerlerle tanıştırmak ve bu bilinci pekiştirmektedir.⁵⁵

4.7. Sağlıklı Birey

Maarif Modeli bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal olarak dengeli ve uyumlu olmasını esas almaktadır. Bu çerçevede sağlıklı birey tanımı, maddi ve manevi bütünlüğün korunması, ahlaki ve duygusal kabiliyetlerin gelişimini ve sosyal ilişkiler kurabilmek gibi unsurları kapsamaktadır.⁵⁶

Dinin insan sağlığını korumaya yönelik birçok ilkeleri mevcuttur. İnsanı maddi ve manevi yönleri ile ele alan İslam dini de insanın sağlığının korunmasını önceleyen esaslara sahiptir. İnanç esasları ile ruh sağlığını koruma altına alırken ibadetler ile hem ruh hem beden sağlığını korumaktadır. Namaz, oruç, hac gibi ibadetler; fiziksel hareketliliği ve bedenini düzenli işleyişini korumayı sağlamaktadır. Abdest ve temizlik ilkeleri hijyen bilinci sağlamaktadır. İslam dini ayrıca zararlı alışkanlık ve bağımlılıklardan uzak durmaya ve helal gıda tüketimine yönlendirme yoluyla da beden sağlığını korumaktadır.

Din eğitimi, bireye maddi ve manevi varlığını koruma bilinci kazandırmaktadır. DKAB, bireyin bedenine Allah'ın emaneti olarak yaklaşmasını ve korumasını teşvik etmektedir. Müfredatta sağlık, manevi bir sorumluluk olarak ele alınmaktadır.⁵⁷ DKAB müfredatı, değerler eğitimiyle birleşerek hem biyolojik hem ahlaki açıdan sağlıklı birey profilinin oluşmasına katkı sunar.

4.8. Sorgulayıcı Birey

Maarif Modeli, öğrencinin çıkarım yapma, sorgulama, akıl yürütme gibi üst düzey düşünme becerilerine sahip bir birey olmasını hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda, öğrenciyi hazır bilgi sunmak yerine onu düşünmeye yönlendirmek; böylece merak duygusunu, araştırma isteğini ve problem çözme becerilerini geliştirmek önemsenmektedir.

İslam dini sağlam bir inanç ve doğru davranışlar için aklın kullanılmasını tavsiye etmektedir. Kuran-ı Kerim'de sıklıkla geçen "hiç akletmez misiniz?"⁵⁸, "hiç düşünmez misiniz?"⁵⁹ ifadeleri de bireyi sorgulamaya yönlendirmektedir. Bir şey

⁵⁵ "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)".

⁵⁶ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

⁵⁷ "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)".

⁵⁸ *Kur'an-ı Kerim Meali, Bakara 2/76* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011).

⁵⁹ *Kur'an-ı Kerim Meali, En'âm, 6/50* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011).

hakkında düşünmek, zihinsel olarak araştırmak anlamına gelen tefekkür, İslam dininde en makbul ibadetlerden kabul edilmektedir. “Muhakkak ki göklerin ve yerin yaratılışında, gündüzle gecenin artarda gelişinde akıl sahipleri için âlâmetler vardır. Onlar ayakta, otururken ve yaslanmışken Allah’ı zikredip göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler”⁶⁰ mealindeki ayette bahsi geçen akıl sahipleri, Allah inancıyla fikrî araştırmayı beraber yapan insanlardır.

Din eğitimi, bireyin varlık, hayat ve ölüm gibi temel kavramları sorgulama sürecine anlamlı katkılar sunmaktadır. Sorgulayıcı birey, yaşama dair “Niçin varım?”, “Hayatın anlamı nedir?”, “Ölüm neyi ifade eder?” gibi varoluşsal soruları yalnızca ezber bilgiyle değil, düşünsel derinlik ve manevi referanslarla ele almaktadır. Bu bağlamda din, bireyin bu sorulara yönelik zihinsel arayışını yönlendiren güçlü bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Kur’an merkezli din eğitimi, bireye sadece hazır cevaplar sunmakla kalmaz; aynı zamanda bireyin kendi içsel sorgulamalarını yapabilmesini sağlamaktadır. Din, bireyin farklı bilgi kaynaklarıyla elde ettiği verileri anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır. Bu süreçte din, bireyin düşünce sistemine güvenilir bir referans çerçevesi sunmaktadır.⁶¹

Din eğitimi, bireyin sadece bilgi edinmesini değil, aynı zamanda bilgiyi anlamlandırmasını ve yaşamında kullanmasını öğretmeyi amaçlamaktadır. Ahlak eğitimi ise bireyin doğru ile yanlış ayırt etme sürecinde sorgulayıcı bir tavır geliştirmesini destekler; böylece kişi, kurallara bilinçsizce uymak yerine onları vicdan süzgecinden geçirerek değerlendirir.

DKAB, bireyin bilgiye ulaşmada hem akli hem de ilahi kaynakları birlikte değerlendirmesini teşvik etmektedir. Sorgulayıcı birey, dinî bilgileri ezberlemekle kalmaz; anlamını ve hikmetini araştırır. Müfredat, öğrencinin dinî kavramları, tarihî olayları ve ahlaki ilkeleri sorgulayıcı bir şekilde değerlendirmesini desteklemektedir.⁶² Bireyin körü körüne taklidi bir şekilde değil, bilinçli bir inanç geliştirmesini sağlamaktadır. DKAB, bireyin ahlaki değerlerin neden önemli olduğunu sorgulamasını ve benimsemesini hedeflemektedir. Bu, bireyin devamlı ve tutarlı ahlaki davranışlar kazanmasını sağlamaktadır.⁶³

4.9. Üretken Birey

Maarif Modeli’nde kendisi ve ülkesi için hayalleri hedefleri olan, bu amaçla yeni fikirler ve çözümler üretebilen öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda öğrencinin öğrenmeye istekli, çalışkan ve azimli olmasına önem

⁶⁰ *Kur’an-ı Kerim Meali*, Âl-i İmrân 3/190-191.

⁶¹ Muhammet Şevki Aydın, *Açık Toplumda Din Eğitimi Yeni Paradigma İhtiyacı* (Kayseri: Nobel yayıncılık, 2018).

⁶² “Türkiye Yüzyili Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (9, 10, 11, 12. Sınıf)”.

⁶³ “Türkiye Yüzyili Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)”.

verilmektedir.⁶⁴

İslam'a göre insan, yeryüzünde halife olarak yaratılmıştır.⁶⁵ Bu sorumluluğun karşılığı en kapsamlı ve genel manasıyla yeryüzünü imar etmektir. İnsan bu vazifeyi sağlam bir toplumsal yapı inşa ederek ve kapsayıcı bir medeniyet kurarak yerine getirebilir.⁶⁶ Din ve ahlak eğitimi bireye, yaratılış gayesini öğretmekle onu, bu doğrultuda bir yaşam sürmeye yöneltmektedir. Varoluş amacının farkında olan birey hayata dair sorumluluklarının da bilincinde olur ve çalışmaya ve üretmeye gayret eder. DKAB müfredatı çalışmanın önemi ve topluma fayda sağlama gibi konular üzerinden öğrencileri üretime teşvik etmektedir. Programda yer alan Müslümanların bilim, kültür ve medeniyete sundukları katkılar üretim ile ilişkilendirilmektedir.⁶⁷ Müfredat, bazı önemli şahsiyet ve kurumların faaliyetlerine değinerek üretim kavramını somut örneklerle değerlendirme imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda Mevlâna, Hacı Bektaş Veli, İbn Sina, El-Cezeri, Farabi ve Ali Kuşçu gibi önemli şahsiyetlerin medeniyete katkıları ele alınırken Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Türkiye Maarif Vakfı (TMV), gibi kurumların yaptıkları çalışmalar ile üretkenlik örneklerine yer verilir.⁶⁸

4.10. Vatansever Birey

Bireyin ülkesine, milletine sevgi, saygı ve sorumluluk duygularıyla bağlı olması olarak tanımlanan vatanseverlik, maarif modelinin öğrenci profilinin temel niteliklerindedir. Maarif Modeli yaşadığı topluma karşı aidiyet hisseden, millî kültürüne ve manevi değerlerine bağlı öğrenciler yetiştirmeyi hedeflemektedir.⁶⁹ İnsana dair değerlerin tamamının din ile ilişkisi söz konusudur. İnsanın yaşadığı toprağa aidiyetini ifade eden vatandaşlık da din eğitiminin ilişkili olduğu değerlerdendir. Din eğitimi, bireyin ideal vatandaş olarak yetiştirmesi için önemli bir araç konumundadır. Bu süreçte din eğitimi, hoşgörü, birlik, çoğulculuk ve toplumsal dayanışma ilkeleri doğrultusunda bireyin farklılıklara saygı duyarak ortak değerlerde buluşmasını ve yaşadığı topluma faydalı olmasını sağlamaktadır.⁷⁰ Böylece din eğitimi, bireyin hem kimlik gelişimini destekleyerek hem de toplumsal aidiyetini güçlendirerek vatandaşlık anlayışı kazandırır.

⁶⁴ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

⁶⁵ *Kur'an-ı Kerim Meali, Bakara 2/30*.

⁶⁶ Muammer İpek, "Kur'an'a Göre İnsanın Yaratılış Hikmeti Ve Sorumluluğu", *Ekev Akademi Dergisi* 17/57 (2013), 439.

⁶⁷ "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)".

⁶⁸ "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (9, 10, 11, 12. Sınıf)".

⁶⁹ Milli Eğitim, *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*.

⁷⁰ Bayramali Nazıroğlu, "Vatandaşlık Eğitimi ve Din Eğitimi", *Din Eğitiminde Çağdaş Konular* (İstanbul: Dem Yayınları, 2020), 194,227.

DKAB, bireyin yaşadığı toplumdaki ortak değerleri öne çıkararak birlik beraberlik unsurları oluşturmaktadır. İnsan hakları, kamu yararı, toplumsal sorumluluklar gibi kavramlar ile öğrencide vatandaşlık bilinci oluşturulması sağlanmaktadır. Peygamberlerin ve tarihte öne çıkan Müslüman şahsiyetlerin yaşadıkları toplumu geliştirmek için yaptıkları faaliyetler bu konuda örneklik oluşturmaktadır.

Sonuç / Conclusion

Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde tanımlanan öğrenci profilini Din ve Ahlak Eğitimi perspektifinden analiz etmeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde doküman incelemesi ve içerik analizi teknikleri kullanılarak modelin felsefi zemini ve öğrenciye yüklenen on temel nitelik incelenmiştir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bireyin bütüncül gelişimini hedefleyen bir eğitim yaklaşımı sunmaktadır. Bu modelin öğrenci profili, din ve ahlak eğitimi bağlamında değerlendirildiğinde, bireyin sadece bilişsel değil, aynı zamanda manevi ve ahlaki gelişimini önceleyen bir sistem ortaya çıkmaktadır. Modelin öğrenci profilinin iki bütünlük alanı olan “yetkinlik ve erdemlilik” din ve ahlak eğitiminin temel hedefleriyle uyum göstermektedir. Maarif modelinin öne çıkardığı yetkin ve ahlaki birey tanımı, öğrencinin belirli alanlarda gereken bilgi ve becerilere sahip olmasını ve bunu yaşamına aktarmasını içermektedir. Din ve ahlak eğitimi de öğrencinin bilgiyi ahlaki bir tutumla yaşama aktarmasını sağlamaktadır.

Maarif Modeli'nin öğrenci profilinde; ahlaki, bilgi, cesaretli, estetik, iradeli, merhametli, sağlıklı, sorgulayıcı, üretken ve vatansever bireyler yetiştirmek

amacıyla on temel özellik yer almaktadır. Maarif Modeli, bireyin ruhsal bütünlüğünü önemseyerek karakter gelişimini pedagojik bir hedef haline getirmiştir. Din ve ahlak eğitimi, öğrenci profilinde yer alan insani niteliklerin kazandırılmasında, bireyin manevi gelişimini destekleyen ve değerler odaklı bir yaşam anlayışı kazandıran bir eğitim alanı olarak öne çıkmaktadır. Din ve ahlak eğitimi, öğrencinin anlam arayışına katkı sunan ve toplumsal sorumluluk bilincini geliştiren bir güce sahiptir. İnsani ve ahlaki kazanımları gerçekleştirmede stratejik bir öneme sahip olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, bireyin karakter gelişimini destekleyen ve ahlaki farkındalığını arttıran eğitim alanlarından biridir. Modelin öne çıkardığı temel özellikler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kazanımlarıyla birleşerek değer temelli bir eğitim anlayışını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu analiz, Din ve Ahlak Eğitimi'nin, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin yetkinlik ve erdem merkezli öğrenci profilinin oluşturulmasında belirleyici bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Din ve ahlak eğitimi, bireyin ahlaki, manevi ve duygusal gelişimini destekleyerek onu, ahlaklı, iradeli, sorgulayıcı, cesaretli, merhametli, bilge ve ahlaklı bir kimliğe kavuşturmayı hedeflemektedir. Modelin vizyonu, din ve ahlak eğitimi'nin sunduğu değerler sistemi ve benimsediği pedagojik yaklaşımla uyum içindedir

Kaynakça | References

- Arslan, Âdem. "TYMM Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nin İncelenmesi". *Temel Eğitim* 7/27 (11 Eylül 2025), 106-121. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1758139>
- Arslankara, Veysel Bilal- Arslankara, Elif. "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Felsefi Temelleri: Ontolojik, Epistemolojik ve Aksiyolojik Bakış Açılarında Bir Değerlendirme". *İstanbul Eğitim Dergisi* 1/1 (30 Aralık 2024), 121-145. <https://doi.org/10.71270/istanbulegitim.istj.1557889>
- Aydın, Mehmet Zeki. *Karakter, Değer ve Ahlak*. Ankara: Nobel yayıncılık, 2021.
- Aydın, Muhammet Şevki. *Açık Toplumda Din Eğitimi Yeni Paradigma İhtiyacı*. Kayseri: Nobel yayıncılık, 2018.
- Bozkaya, Tuğba. "2018 ve 2024 'Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli' Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programlarının Nezaket Erdemi ve Eğitimi Bağlamında Karşılaştırmalı Analizi". *Genç Mütefekkirlere Dergisi* 6/1 (20 Mart 2025), 305-339.
- Çam, Nusret. *İslamda sanat Sanatta İslam*. Ankara: Akçağ Basım Yayım, 3., 1999.
- Çetinkaya, Bayram Ali. *İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2019.
- Çevik, İsmail. "Din Eğitimi-Öğretiminde İslâm Estetiği". Karabük: İlahiyat yayınları, 2023.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, 2024.

- Gül, Ali. "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitaplarının Sanat ve Estetik Öğretimi Yönüyle İncelenmesi". Karabük: İlahiyat yayınları, 2023.
- İbn Miskeveyh. *Ahlak Eğitimi-Tehzibu'l-Ahlak*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2022.
- İmamı Buhari. *Sahih-i Buhari*. İstanbul: Hüner yayınları, 2003.
- İpek, Muammer. "Kur'an'a Göre İnsanın Yaratılış Hikmeti ve Sorumluluğu". *Ekev Akademi Dergisi* 17/57 (2013), 435-448.
- Kaymakcan, Recep- Meydan, Hasan. *Ahlak Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2020.
- Kılıçoğlu, Mahir. "İrade: Din Psikolojisi Perspektifinden Bir İnceleme". *Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/1 (15 Eylül 2021), 130-158.
- Kur'an-ı Kerim Meali. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- "Maarif". *Türk Maarif Ansiklopedisi*. Türk Maarif Ansiklopedisi. Erişim 05 Ekim 2025. <https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr>
- Meydan, Hasan. "Bir Beceri Olarak Ahlak ve Eğitimi: Ahlaki Gelişim Kuramlarına Dayalı Bir İnceleme". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*. <https://doi.org/10.29288/ilted.890349>
- Millî Eğitim, Bakanlığı. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2024.
- Millî Eğitim Bakanlığı. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: Öğretim Programlarının Temel Yaklaşımı*. Ankara: OGM Materyal, 2024. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/ogm-arge/yayin/50>
- Nazıroğlu, Bayramali. "Vatandaşlık Eğitimi ve Din Eğitimi". *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*. İstanbul: Dem Yayınları, 2020.
- Nişancı, Ayhan- Bilgiz, Musa. "Erdemli Bir Topluma Ulaşmada Merhamet ve Eğitime Dair". *Antakiyat* 6/1 (18 Haziran 2023), 31-55.
- Peker, Hüseyin. *Ruh Sağlığı ve Dini İnanç*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.
- Russell, Bertrand. *Eğitim ve Toplum Düzeni*. İstanbul: Varlık Yayınları, 1969.
- Topçu, Nurettin. *Türkiye'nin Maarif Davası*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 40., 2021.
- "Türkiye Yüzyili Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (4, 5, 6, 7, 8. Sınıf)". MEB, 2024.
- "Türkiye Yüzyili Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim programı (9, 10, 11, 12. Sınıf)". MEB, 2024.
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Tanıtım Metni*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2023. <https://tymm.meb.gov.tr>
- Yaran, Cafer Sadık. "İslam Ahlakında Erdem", 99-122.